MMM; Asiantuntijalausunto; Maa- ja metsätalousvaliokunta 4.4.2025; E 6/2025 vp Komission tiedonanto maatalouden ja ruoan tulevaisuudesta

Komission tiedonanto maatalouden ja ruoan visiosta

Komission tiedonanto - yleistä

Komission 19.2.2025 julkaisema tiedonanto maatalouden ja ruoan visiosta sisältää tiekartan tuleville strategisille ehdotuksille, joilla on tarkoitus antaa pitkän aikavälin vakaa toimintaympäristö koko ruokaketjun toimijoille. Lisäksi tiedonannossa hahmotellaan tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa vuoden 2027 jälkeiselle ajalle.

Tiedonanto tiivistää vision seuraavasti: ”Vuonna 2040 unionin on oltava paikka, jossa maatalous ja elintarviketuotanto menestyvät koko mantereella kaikessa moninaisuudessaan. Sen on myös oltava paikka, joka on houkutteleva tulevien sukupolvien kannalta ja jossa maatalous- ja elintarvikeala on kilpailukykyinen, selviytymiskykyinen, tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottava ja oikeudenmukainen”.

Vision mahdollistavat toimet on kuvattu neljässä politiikkatavoitteessa, joiden mukaan sektorin pitää olla 1) vetovoimainen ja ennustettava, 2) kilpailukykyinen ja kriisinkestävä, 3) tulevaisuuden kestävä ja 4) ruokaa arvostava sekä oikeudenmukaiset elin- ja työolot takaava. Kunkin tavoitteen alla on joukko tulevia toimenpiteitä, strategioita ja kehittämisajatuksia, joilla visiota toteutetaan.

Komissio toteaa, että vision toteuttamiseksi EU:n maatalous- ja ruokajärjestelmän pitää hyödyntää tutkimuksen, tiedon, taitojen ja innovaatioiden muutosvoimaa.

Visiossa ei oteta kantaa tuleviin rahoituskehyksiin.

Komission tiedonannon elintarvikevientiin ja EU:n kauppasuhteisiin liittyvät kohdat

Tiedonannossa tavoitteeksi on asetettu kilpailukykyinen sektori, joka on kriisinkestävä kasvavaa kansainvälistä kilpailua ja sokkeja vastaan.

Tavoitteen saavuttaminen edellyttää komission tiedonannon mukaan kauppasuhteiden monipuolistamista, uusien vientimarkkinoiden löytämistä ja kriittisten riippuvuuksien vähentämistä. Viljelijöiden tulee myös voida kilpailla tasapuolisin ehdoin. Byrokratian taakkaa tulee helpottaa ja sektorin vastustuskykyä parantaa.

Tähän kokonaisuuteen liittyy myös se, että komissio toteaa, että viljelijöiden pitää saada parempaa tuloa markkinoilta ja tätä voidaan edistää korjaamalla ruokaketjun epätasapainoja. Komissio viittaa joulukuussa 2024 antamiinsa asetusehdotuksiin viljelijöiden aseman parantamiseksi ruokaketjussa sekä käynnissä olevaan epäterveitä kauppatapoja (UTP) koskevan direktiivin arviointiin. Komissio aikoo antaa ehdotuksia systemaattisen alle tuotantokustannusten myynnin ehkäisemiseksi UTP-direktiivin päivityksen ja yhteisen maatalouspolitiikan markkinajärjestelyasetuksen päivityksen yhteydessä. Komissio korostaa myös, että ketjun läpinäkyvyys on avain ruokaketjun reiluutta edistettäessä. Tätä edistetään mm. uuden maatalous- ja ruokaketjun seurantakeskuksen (engl. Agrifood Chain Observatory) avulla.

EU:n elintarvikeomavaraisuus riippuu suurelta osin tuoduista tuotantopanoksista, kuten lannoitteista, rehusta ja energiasta. Strategisten riippuvuuksien vähentäminen ja toimitusketjujen riskien vähentäminen on tärkeää.

Nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa on komission mukaan selvää, että maatalous- ja elintarvikestandardeista on yhä vaikeampaa päästä maailmanlaajuisesti yhteisymmärrykseen.

Tiedonannossa asetetaan etusijalle globaalien standardien tason nostaminen kansainvälisissä standardointielimissä, erityisesti kasvinsuojeluaineiden ja eläinten hyvinvoinnin alalla. Komissio tulee esittelemään vuonna 2025 vastavuoroisuuden syventämistä koskevan toimintalinjansa jäsenvaltioille jatkokehittämistä varten.

Kahdenvälisissä suhteissa vahvistetaan maatalouspoliittisia vuoropuheluja ja käynnistetään uusia maatalous- ja elintarvikepolitiikkaa koskevia kumppanuusvuoropuheluja keskeisten kahdenvälisten, alueellisten ja maanosan laajuisten kumppaneiden kanssa.

EU tehostaa kahdenvälisten sopimusten kauppaa ja kestävää kehitystä koskevien lukujen ja määräysten sekä kestäviä elintarvikejärjestelmiä koskevien lukujen täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvontaa.

Komissio haluaa varmistaa, etteivät kunnianhimoiset EU:n standardit johda taloudellisiin, ympäristöön liittyviin ja sosiaalisiin menetyksiin, eikä Euroopan maatalous- ja elintarvikeala joudu epäedulliseen kilpailuasemaan ilman vastavuoroisuutta. EU toteuttaa politiikassaan pk-yritys- ja kilpailukykytarkastuksen.

Komissio pyrkii kansainvälisiä sääntöjä noudattaen yhdenmukaistamaan tuontituotteisiin sovellettavia tuotantostandardeja, erityisesti torjunta-aineiden ja eläinten hyvinvoinnin osalta.

Komissio aikoo vahvistaa periaatteen, jonka mukaan EU:ssa terveys- ja ympäristösyistä kiellettyjä kaikkein vaarallisimpia torjunta-aineita ei sallita EU:ssa myöskään tuontituotteiden kautta.

Komission ja jäsenvaltioiden asiantuntijoista perustetaan erityinen työryhmä, jolla vahvistetaan unionin toimia tuontivalvonnan tehostamiseksi mukaan lukien valvonnan voimakas tehostaminen paikan päällä.

Vastauksena epäreiluun kilpailuun ja yksipuolisiin toimiin, jotka kohdistuvat laittomasti EU:n tai jäsenvaltioiden maatalous- ja elintarvikealaan, EU käyttää kaikkia käytettävissään olevia suojavälineitä. Unionissa on tiedonannon mukaan kehitteillä kunnianhimoinen Unity Safety Net -aloite maatalous- ja elintarvikealaa varten.

Komissio tekee yhteistyötä myös Euroopan investointipankin kanssa myöntääkseen vientiluottoja, joilla vähennetään vientiin kohdistuvia riskejä.

Lisäksi komissio toteuttaa toimia vahvistaakseen herkkien alojen, kuten kotieläintuotannon kilpailukykyä ja selviytymiskykyä, esittää yksinkertaistamispaketin, ehdottaa alkuperämerkintöjen laajentamista ja tehostaa menekinedistämispolitiikkaa.

Otteita Suomen kannasta

Suomi katsoo, että maatalous- ja ruokasektorin tulisi olla kilpailukykyinen ja kestävä myös globaalisti. EU:lla on merkittävä rooli maailman ruokaturvan takaamisessa ja EU on maailman merkittävin maataloustuotteiden viejä.

Suomi näkee hyvänä, että komissio pyrkii yhtenäistämään tuotantostandardien soveltamista tuontituotteisiin erityisesti kasvinsuojeluaineiden ja eläinten hyvinvoinnin osalta. Samalla Suomi korostaa tiede- ja riskiperusteisuutta sekä WTO-sääntöjen noudattamista, kansainvälisiä standardeja sekä vuoropuhelun ja sääntely-yhteistyön ylläpitämistä kauppakumppaneiden kanssa.

Toimia, joilla vaikutetaan EU:n terveys- ja ympäristöstandardien soveltamiseen tuontituotteille, tulisi arvioida tapauskohtaisesti huomioiden edellä mainitut näkökohdat. Komission mahdollinen lainsäädäntöehdotus siitä, että EU:ssa kielletyille vaarallisimmille kasvinsuojeluaineille ei jatkossa myönnettäisi tuontitoleransseja, on kannatettava aloite.

Suomi näkee tärkeänä alkutuottajan sopimusaseman ja koko elintarvikeketjun tasapainon kehittämisen oikeudenmukaisempaan suuntaan (U 2/2025 vp). Suomi pitää myönteisenä visiossa esitettyä ajatusta ketjun läpinäkyvyyden lisäämisestä. Suomi toivoo, että epäterveitä kauppatapoja koskevan direktiivin toimintaa

arvioitaisiin nopealla aikataululla ja järjestelmää vahvistettaisiin tarvittaessa lainsäädäntöä kehittämällä, esimerkiksi ns. private label -tuotteiden mahdollisten sääntelytarpeiden näkökulmasta.

Käsittelyn jatkotoimet

Maatalouden ja ruoan visiota on käsitelty Puolan puheenjohtajakaudella helmikuun ja maaliskuun maatalous- ja kalastusneuvostossa. Asiasta on käyty myös ympäristöneuvoston lounaskeskustelu 27.3.2025. Puheenjohtajavaltio Puolan järjestää konferenssin maatalouden ja ruoan visiosta 8.5.2025.

Tämänhetkisen tiedon mukaan Puola ei aio laatia asiasta neuvoston päätelmiä, mutta keskustelua jatketaan maatalous- ja kalastusneuvostossa Puolan kaudella.

Neuvotteleva virkamies Osmo Rönty

Neuvotteleva virkamies Markus Schulman